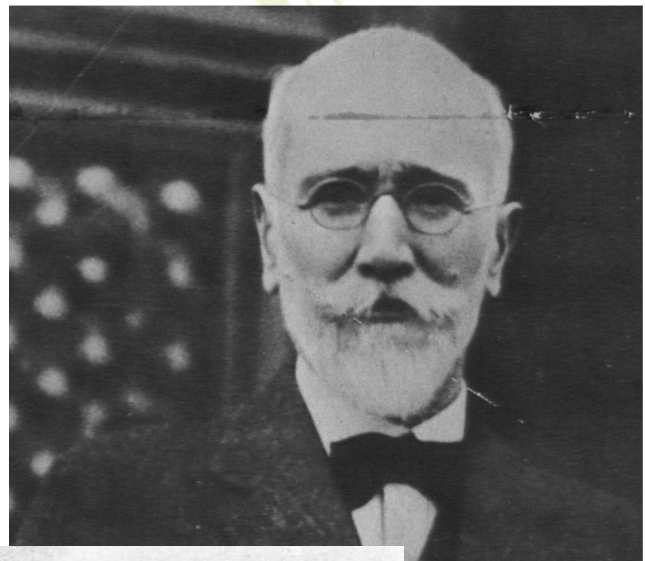

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2014

Επιμέλεια:

Ομάδα Φιλολόγων της
Ωθησης

Τρίτη, 10 Ιουνίου 2014
 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Αγροτική μεταρρύθμιση
- β. Κίνημα στο Γουδί
- γ. Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920).

Μονάδες 15

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. «Αγροτική μεταρρύθμιση» (σχολικό βιβλίο, σελ. 42): Είναι η κατάργηση των μεγάλων ιδιοκτησιών και η κατάρτιση των αξιοποιήσιμων εδαφών σε μικρές παραγωγικές μονάδες, οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες. Οι δρόμοι για την αγροτική μεταρρύθμιση άνοιξαν μετά την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης, καθώς η κατοχή γης έπαυε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού-ταξικού κύρους.

β. Κίνημα στο Γουδί (Επαναληπτικό φυλλάδιο, σελ 12): Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος τον Μάιο του 1909 εξέφρασε μία σειρά αιτημάτων, τα οποία όμως αντιμετώπισαν απρόθυμα οι πολιτικοί και ο βασιλιάς. Οι στρατιωτικοί αποφάσισαν να τα επιβάλουν πραξικοπηματικά. Στις 15 Αυγούστου του 1909 εκδηλώθηκε κίνημα στο Γουδί το οποίο επικράτησε χωρίς δυσκολία. Η κυβέρνηση του Δημήτριου Ράλλη παραιτείται και η νέα κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, αναγκάστηκε να δεχτεί τις περισσότερες αξιώσεις του Συνδέσμου, ο οποίος όμως έκρινε ασφαλέστερο τελικά να καλέσει ως πολιτικό του σύμβουλο τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος είχε διακριθεί στην Κρήτη ως αρχηγός του κινήματος του Θερίσου (1905). Έτσι, ξεκίνησε μια καινούργια πολιτική περίοδος για την χώρα.
 ή σχολικό βιβλίο σελ. 86-88 «Το 1909 συντελείται ... τις επιδιώξεις του».

γ. «Συνθήκη Σεβρών» (κεφ.Γ',σελ.144 και κεφ.Β',σελ.96): Στις 28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, που μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Η συνθήκη των Σεβρών

αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών». Το όραμα της Μεγάλης Ιδέας φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα.

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

α. Η πολιτική και κοινωνική επιρροή των σοσιαλιστικών ομάδων και των εργατικών ομαδοποιήσεων, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, ήταν σαφώς μεγαλύτερη στην Ελλάδα από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές.

β. Στο τέλος του 1904 έληξε η περίοδος της Γενικής Συνέλευσης (στην Κρήτη) και προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη 64 βουλευτών.

γ. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη.

δ. Το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα.

ε. Μετά τη διάλυση της ΕΑΠ, το 1930, τα χρέη των αγροτών προσφύγων ανέλαβε να εισπράξει η Εθνική Τράπεζα.

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. Λάθος, **β.** Σωστό, **γ.** Σωστό, **δ.** Σωστό, **ε.** Λάθος

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφερθείτε: **α)** στην οργάνωση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων, σε επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα (μονάδες 7) και **β)** στους λόγους για τους οποίους δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα, κατά την ίδια περίοδο. (μονάδες 6)

Μονάδες 12

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) σχολικό βιβλίο σελ. 84 «Η οργάνωση των κομμάτων ήταν εμφανής μόνο στο επίπεδο ... υπέρ της εκλογικής τους περιφέρειας».

β) σχολικό βιβλίο σελ. 84 «Αντίθετα με τις άλλες χώρες της Ευρώπης, στο τελευταίο τέταρτο ... αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού».

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφερθείτε: **α)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρυσάνθου για το ποντιακό ζήτημα, κατά το συνέδριο Ειρήνης (1918-1919) στο Παρίσι (μονάδες 6) και **β)** στις ενέργειες του Μητροπολίτη Αμάσειας Γερμανού Καραβαγγέλη, κατά το 1921, για το ίδιο ζήτημα. (μονάδες 6)

Μονάδες 13

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) σχολικό βιβλίο σελ. 251 Η πρόταση του Ελευθερίου Βενιζέλου για υπαγωγή της περιοχής των Ποντίων στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία «προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου ... *θα την διαθέσω υπέρ του λαού σας*»

β) σχολικό βιβλίο σελ. 252 «Παρά το αρνητικό κλίμα ... στην Αθήνα στις 4 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**ΘΕΜΑ Γ1**

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

α) στις εκλογικές αναμετρήσεις του Νοεμβρίου 1910 (αμέσως μετά την παραίτηση Δραγούμη) και του Μαρτίου του 1912, καθώς και στον συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων που προέκυψαν από αυτές (μονάδες 15) και

β) στη στάση του Βενιζέλου ως πρωθυπουργού της Ελλάδας στο Κρητικό ζήτημα μέχρι και τις 12 Οκτωβρίου 1912. (μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στις 6 Οκτωβρίου [1910] ορκίσθηκε η κυβέρνηση υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος ανέλαβε και τα υπουργεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών [...] Στις 8 Οκτωβρίου, ο πρωθυπουργός ανέπτυξε στο κοινοβούλιο τις βασικές κυβερνητικές θέσεις. [...] Όταν [...] στις 9 Οκτωβρίου ολοκληρώθηκε η συζήτηση γύρω από τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβερνήσεως, [...] ο νέος πρωθυπουργός έσπευσε να επιζητήσει την ψήφο εμπιστοσύνης [...]. Όταν διαπιστώθηκε η έλλειψη απαρτίας* [...] ο Βενιζέλος υπέβαλε στο βασιλιά την παραίτησή του και εισηγήθηκε [...] τη διάλυση του σώματος. [...] Και ο Γεώργιος Α', διαισθανόμενος το εντεινόμενο λαϊκό ρεύμα υπέρ του Βενιζέλου δε δίστασε να δεχθεί την εισηγήση του πρωθυπουργού. Στις 12 Οκτωβρίου δημοσιεύτηκε [...] η προκήρυξη νέων εκλογών [...]. Η πρωτοβουλία του ανώτατου άρχοντα προκάλεσε τη ζωνή αντίδραση των παλαιών κομμάτων. Ο Γ. Θεοτόκης, ο Δ. Ράλλης και ο Κ. Μαυρομιχάλης, επικεφαλής των τριών ισχυρότερων κομματικών σχηματισμών, αποφάσισαν να καταγγείλουν τη βίαη διάλυση της βουλής και να απόσχουν από την επικείμενη εκλογική

αναμέτρηση. Η ερμηνεία της δραματικής αποφάσεως των τριών ηγετών ήταν εντούτοις στην ουσία συνυφασμένη λιγότερο με την καταγγελία της βασιλικής πρωτοβουλίας και περισσότερο με τη συνειδητοποίηση του πολιτικού αδιεξόδου όπου είχαν περιπέσει.[...] Έτσι σε θέση αδυναμίας, η ηγεσία του παλαιού πολιτικού κόσμου κατέφυγε στο μέτρο της αποχής, με την ελπίδα ότι στο άμεσο μέλλον θα ήταν δυνατό να επιχειρήσει την τελική αναμέτρηση σε πεδίο περισσότερο πρόσφορο. Διερωτάται κανείς αν ο παλαιός πολιτικός κόσμος είχε καταστεί ανίκανος να σταθμίσει τη βαρύτητα των νέων καθοριστικών παραγόντων της ελληνικής δημόσιας ζωής ή αν είχε εναποθέσει τις ελπίδες του στην πιθανή φθορά της νέας κυβερνήσεως.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ': *Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000², σ. 273-274.

*απαρτία: ο αριθμός στη σύνθεση μελών (συνέλευσης, συμβουλίου κλπ που απαιτείται, προκειμένου να θεωρηθεί έγκυρη μια συνεδρίαση ή το αποτέλεσμα της.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Ο Βενιζέλος και οι Φιλελεύθεροι και πάλι θριάμβευσαν. [εκλογές Μαρτίου 1912] [...] Τα παλιά κόμματα, τα οποία είχαν απόσχει στις εκλογές [Νοέμβριος 1910], τώρα κατόρθωσαν να αναδείξουν βουλευτές μόνο εκεί όπου αποδεδειγμένα οι υποψήφιοι τους ήταν προσωπικότητες πρώτου μεγέθους. Και πάλι, όμως, πολλοί αρχηγοί μόλις και μετά βίας πέτυχαν να εκλεγούν, ενώ άλλοι, όπως ο Δ. Ράλλης και ο Α. Ζαΐμης, κατάφεραν να καταλάβουν κάποια έδρα στη νέα Βουλή μόνο σε αναπληρωματικές εκλογές, σε άλλες περιοχές. [...] Στη νέα Βουλή [...] άσκησαν την αντιπολίτευση οι παλιοί ηγέτες Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης, Κ. Μαυρομιχάλης και οι νέοι πολιτικοί ηγέτες Δ. Γούναρης, Π. Τσαλδάρης και λίγο αργότερα ο Ν. Δημητρακόπουλος.

Η Βουλή αυτής της περιόδου υπήρξε εκείνη που επί ημερών της η Ελλάδα θριάμβευσε, αν και άρχισε το έργο της κάτω από δραματικές, πραγματικά, συνθήκες, που είχε δημιουργήσει η τελευταία ανάφλεξη του Κρητικού Ζητήματος. Η Κρήτη σκόπιμα είχε διενεργήσει εκλογές την ίδια μέρα με την Ελλάδα, με σκοπό να αποστείλει τους εκπροσώπους της στη νέα ελληνική Βουλή, αφού μετά το κίνημα των Νεότουρκων το νησί είχε κηρύξει την ένωση με την Ελλάδα. Μάλιστα, τα αποτελέσματα ήταν εντελώς διαφορετικά από αυτά στην Ελλάδα, καθώς το κόμμα του Ε. Βενιζέλου εξέλεξε μόνο 23 βουλευτές σε σύνολο 69. Η Τουρκία όμως παραμόνευε για να βρει αφορμή και να επιτεθεί εναντίον της Ελλάδας.

Ο Βενιζέλος, βλέποντας ότι δεν ήταν καιρός για πολεμικές περιπέτειες, αρνήθηκε κατηγορηματικά στους βουλευτές από την Κρήτη να εισέλθουν στην ελληνική Βουλή. [...] Η άρνηση αυτή δεν ήταν καθόλου εύκολη για τον παλαιό αγωνιστή και επαναστάτη. Τέσσερις μέρες παρέμεινε κλεισμένος στο ξενοδοχείο «Φρόνη» του Παλαιού Φαλήρου, στο οποίο διέμενε.

Παπαρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.5: 1882-1974, National Geographic, σ. 42.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις ο Βενιζέλος πήρε εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Δραγούμη στις 6 Οκτωβρίου 1910. Το πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνει την ημερομηνία ορκωμοσίας της νέας κυβέρνησης και προσθέτει ότι ο Βενιζέλος ανέλαβε επίσης τα υπουργεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών. Επίσης, αναφέρεται ότι ο Βενιζέλος παρέθεσε τις βασικές θέσεις της κυβέρνησής του στη Βουλή στις 8 Οκτωβρίου και την επόμενη ημέρα ολοκληρώθηκε η συζήτηση γύρω από τις προγραμματικές δηλώσεις και ζητήθηκε ψήφος εμπιστοσύνης. Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, ο Βενιζέλος αντιμετώπισε προβλήματα με την εξασφάλιση ψήφου εμπιστοσύνης και για αυτό σε συνεννόηση με το βασιλιά Γεώργιο Α' προχώρησε στη διάλυση της Βουλής και προκήρυξη νέων εκλογών. Το πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνει ότι ο Βενιζέλος εισηγήθηκε στο βασιλιά τη διάλυση της Βουλής επειδή διαπιστώθηκε έλλειψη απαρτίας. Προσθέτει, επίσης, ότι ο βασιλιάς Γεώργιος αντιλήφθηκε την έντονη λαϊκή υποστήριξη υπέρ του Βενιζέλου και γι' αυτό αναγκάστηκε να δεχθεί αυτή την πρόταση, με αποτέλεσμα στις 12 Οκτωβρίου να δημοσιευθεί η προκήρυξη των νέων εκλογών.

Σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, το διάβημα του Βενιζέλου για διάλυση της Βουλής αναστάτωσε τα παλαιά κόμματα, τα οποία, θεωρώντας αντισυνταγματική την κίνηση του βασιλιά, αποφάσισαν να μη συμμετάσχουν στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1910. Το πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνει ότι τα παλαιά κόμματα αντέδρασαν ζωντανά στην απόφαση του βασιλιά για διάλυση της Βουλής και προσθέτει ότι οι ηγέτες των τριών ισχυρότερων κομματικών σχηματισμών, δηλαδή οι Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης και Κ. Μαυρομιχάλης, συμφώνησαν να καταγγείλουν τη διάλυση της βουλής και να μην συμμετάσχουν στις εκλογές που θα ακολουθούσαν. Προσθέτει, ωστόσο, ότι η στάση αυτή επιβαλλόταν περισσότερο από το γεγονός ότι γνώριζαν το πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονταν παρά στην επιθυμία τους να στηλιτεύσουν τη στάση του βασιλιά. Με αυτό τον τρόπο, οι ηγέτες του παλαιού πολιτικού συστήματος χρησιμοποίησαν τη λύση της αποχής ελπίζοντας ότι στο μέλλον θα μπορούσε να πετύχει μία νέα εκλογική αναμέτρηση με καλύτερες συνθήκες γι' αυτούς. Με αυτό τον τρόπο, οι παλαιοί πολιτικοί εμφάνιζαν την αδυναμία τους να αναγνωρίσουν τα νέα δεδομένα που είχαν διαμορφωθεί στην ελληνική δημόσια ζωή και στήριζαν όλες τις ελπίδες τους στην πιθανότητα μελλοντικής φθοράς της κυβέρνησης Βενιζέλου.

Οι Φιλελεύθεροι κέρδισαν στις εκλογές του Νοεμβρίου 1910 τη συντριπτική πλειονότητα των εδρών: 307, σε σύνολο 362, με αποτέλεσμα ο Βενιζέλος να είναι πλέον ελεύθερος να προχωρήσει στο μεταρρυθμιστικό του έργο. Στις εκλογές αυτές επίσης εξελέγησαν 7 υποψήφιοι του Λαϊκού Κόμματος, οι οποίοι παρείχαν κριτική υποστήριξη στους Φιλελευθέρους.

Το ρεύμα που είχε το κόμμα του Βενιζέλου φάνηκε και στις επόμενες εκλογές του Μαρτίου του 1912, στις οποίες πήραν μέρος όλες οι πολιτικές δυνάμεις. Ανέδειξε 146 βουλευτές, ενώ τα άλλα κόμματα μόνο 36. Το δεύτερο παράθεμα επιβεβαιώνει τη μεγάλη νίκη του Βενιζέλου αναφέροντας ότι οι Φιλελεύθεροι θριάμβευσαν και

προσθέτει ότι τα παλαιά κόμματα πέτυχαν την εκλογή βουλευτών μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες οι υποψήφιοί τους ήταν προσωπικότητες μεγάλης αξίας. Προσθέτει ότι υπήρξαν και περιπτώσεις στις οποίες πολλοί αρχηγοί από τα παλαιά κόμματα πέτυχαν την εκλογή τους με δυσκολία, ενώ πολιτικοί όπως ο Δ. Ράλλης και ο Α. Ζαΐμης εξελέγησαν μόνο μετά από αναπληρωματικές εκλογές. Σε αυτές τις εκλογές φάνηκε ότι η πλειοψηφία των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ του κόμματος των Φιλελευθέρων, επειδή οι καινοτομίες που είχαν εισηγηθεί γέννησαν την ελπίδα για την επίλυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων. Αντιπολίτευση στους Φιλελευθέρους ασκήθηκε από παλαιούς πολιτικούς ηγέτες, όπως οι Γ. Θεοτόκης, Δ. Ράλλης, Κ. Μαυρομιχάλης αλλά και νέους πολιτικούς όπως οι Δ. Γούναρης, Π. Τσαλδάρης και Ν. Δημητρακόπουλος.

Η Βουλή αυτή εξάλλου, **σύμφωνα με τη δεύτερη πηγή**, αναγκάστηκε να αρχίσει τη λειτουργία της κάτω από δύσκολες συνθήκες τις οποίες προκάλεσε η τελευταία ανάφλεξη του Κρητικού Ζητήματος. **Το δεύτερο παράθεμα προσθέτει** ότι στην Κρήτη διενεργήθηκαν εκλογές τον Μάρτιο του 1912, την ίδια ημέρα που είχαν διενεργηθεί και στην Ελλάδα. Η ενέργεια αυτή είχε πραγματοποιηθεί σκόπιμα με σκοπό να εκλεγούν Κρητικοί αντιπρόσωποι οι οποίοι θα αποστέλλονταν στη νέα ελληνική Βουλή, αφού είχε κηρυχθεί ένωση της Κρήτης με το ελληνικό κράτος μετά το κίνημα των Νεοτούρκων. Το απόσπασμα από το κείμενο του Παπαρηγόπουλου μάλιστα προσθέτει ότι τα αποτελέσματα αυτών των εκλογών ήταν διαφορετικά από αυτά στο ελληνικό κράτος και το κόμμα του Βενιζέλου στην Κρήτη εξέλεξε μόνο 23 βουλευτές σε σύνολο 69.

β) Σχολικό βιβλίο σελ. 218 – 219 «Λίγους μήνες μετά την ανάληψη της προεδρίας ... οργανώνονται και ένοπλα τμήματα». **Το δεύτερο παράθεμα επιβεβαιώνει** τη θέση του Βενιζέλου ότι η Ελλάδα δεν ήταν έτοιμη για εμπλοκή σε πολεμική σύγκρουση και για αυτό επέμεινε στην άρνησή του να επιτρέψει την είσοδο των Κρητικών βουλευτών στο ελληνικό κοινοβούλιο. **Προσθέτει**, επίσης, ότι η υποστήριξη αυτής της πολιτικής δεν ήταν καθόλου εύκολη για έναν πολιτικό με το αγωνιστικό και επαναστατικό παρελθόν του Βενιζέλου και για αυτό παρέμεινε επί τέσσερις μέρες κλεισμένος στο ξενοδοχείο του Φαλήρου όπου διέμενε.

Σχολικό βιβλίο σελ. 219 «Εκείνο που δεν είχε κατορθώσει να λύσει η διπλωματία ... τα καθήκοντά του στις 12 Οκτωβρίου 1912».

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τον πίνακα και τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α)** τις επιπτώσεις από την άφιξη και την εγκατάσταση των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας (μονάδες 13) και
β) τη συμβολή τους στην αγροτική οικονομία της χώρας. (μονάδες 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Στη Θράκη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός είχε υποστεί δραστική μείωση μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913, η εγκατάσταση των προσφύγων ήταν άμεση προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος. Το 1924, το ελληνικό στοιχείο έφτασε το 62,1% του πληθυσμού, ενώ, τέσσερα χρόνια αργότερα ένας στους τρεις κατοίκους της Θράκης ήταν πρόσφυγας. [...] Όπως επισήμανε ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος σε λόγο του το 1929, «...δεν υπήρξε ποτέ εθνικόν ελληνικόν κράτος εξίσου μεγάλον, όπως αυτό το οποίο έχουμε σήμερα (...) και μάλιστα τόσον ομοιογενές».

Γιώργος Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες», στο *ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ 1770-2000*, τ. 7ο ς, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 2003, σ. 92..

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Οι κυβερνήσεις [...] εκτελούν μεγάλα εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα, κυρίως σε τρεις περιοχές, στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης: διευθετούν προς όφελος της γεωργίας κοίτες χειμάρρων και μεγάλων ποταμών, όπως του Αξιού, του Στρυμόνα κλπ., που με τις πλημμύρες τους νέκρωναν τις παρόχθιες γαίες σε μεγάλο βάθος, αποξηραίνουν λίμνες [...] και τις γαίες τις παραδίδουν σε ακτήμονες πρόσφυγες και γηγενείς. Ο Γερμανός Stephan Ronhart [...] γράφει «Σήμερα η Ελλάδα, αφότου δέχθηκε στο έδαφός της τα πλήθη των προσφύγων, περικλείει στα σύνορά της ένα σχεδόν απόλυτα ομογενή από άποψη γλώσσας και θρησκείας λαό 6.550.000 ψυχών». Και σε άλλο σημείο: «Ο ελληνισμός σώζοντας τους πρόσφυγες του από την καταστροφή και την εξουθένωση έσωσε ο ίδιος τον εαυτό του και ανορθώθηκε πάλιν ηθικά, ενώ σύγχρονα συναρμολόγησε σφικτά ολόκληρο τον εθνικό του κορμό [...]».

Απ. Βακαλόπουλος, *Νέα Ελληνική Ιστορία*, σ. 383-385 στο *Αξιολόγηση των μαθητών της Γ' τάξης του Ενιαίου Λυκείου στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, τχ. Β, ΚΕΕ, Αθήνα 2000, σ. 205-206.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Δόθηκε ιδιαίτερη ώθηση σε τομείς της γεωργίας, όπως η αμπελουργία και η μεταξοσκωληκοτροφία ιδιαίτερα στις περιοχές Αξιούπολης, Βέροιας, Έδεσσας, Αριδαίας, Φλώρινας, και στη ροδοκαλλιέργεια για ροδέλαιο στις περιοχές Έδεσσας, Βέροιας και Δράμας. Παράλληλα, οι πρόσφυγες [...] φύτεψαν αμπέλια αμερικανικής προέλευσης που δεν προσβάλλονταν από τη φυλλοξήρα. [...]

Ρ. Αλβανού, «Οι πρόσφυγες και η αγροτική επανάσταση του Μεσοπολέμου» στο *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ*, Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Οκτώβριος 2011, Αθήνα σ. 64.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Παραγωγή δημητριακών, καπνού και βάμβακος (σε χιλιάδες τόννους)			
Έτος	Δημητριακά	Καπνός	Βαμβάκι
1921	624,8	23,3	3,8
1922	534,8	19,8	5,0
1923	602,3	37,8	8,0
1924	683,0	50,2	10,2
1925	708,7	60,8	10,5

(Πηγή: Foreign Office, 371: Annual reports on Greece, 1920-25 The Statesman's Year-Book, 1919-27.)

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΕ': Νεώτερος Ελληνισμός από το 1913 ως το 1941, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 20002, σ. 297.

*Όλα τα κείμενα αποδόθηκαν σε μονοτονικό· διατηρήθηκε, όμως, η ορθογραφία τους.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α) (Εισαγωγή) Σχολικό βιβλίο, σελ. 166. «Η μικρασιατική καταστροφή ... της ζωής του νεοελληνικού έθνους».

Σημαντικές ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού της Ελλάδας. Το 1920 η Ελλάδα είχε 20% μη Έλληνες ορθοδόξους, ενώ το 1928 μόλις 6%. Ο ελληνικός πληθυσμός της Δυτικής Θράκης και της Ηπείρου αυξήθηκε. Όπως **συμπληρωματικά αναφέρεται στο Κείμενο Α'**, ήταν βασική προτεραιότητα του νεοελληνικού κράτους η επικράτηση του ελληνικού στοιχείου στη Δυτική Θράκη, εφόσον ο πληθυσμός είχε δραματικά μειωθεί μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913 (μετά το τέλος των βαλκανικών πολέμων). Πράγματι, το 1924 ο ελληνικός πληθυσμός στη Δυτική Θράκη ανήλθε στο 62,1% και το 1928 (4 χρόνια αργότερα) ένας στους τρεις κατοίκους της ήταν πρόσφυγας.

Σχολικό βιβλίο, σελ. 167 «Η Κρήτη, η Λέσβος, ... ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό». Μάλιστα, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος, **όπως αναφέρεται στο Κείμενο Α'**, το 1929 υποστήριξε δημόσια ότι έχει επιτευχθεί η αύξηση των εδαφών του ελληνικού κράτους, όπως και η εθνική ομοιογένεια εξαιτίας της άφιξης και εγκατάστασης των προσφύγων («δεν υπήρξε ... τόσο ομοιογενές»). Στην εθνική ομοιογένεια που έχει κατακτήσει η Ελλάδα αναφέρεται και ο Γερμανός Stephan Ronhart **στο Κείμενο Β'** που παρατίθεται, ο οποίος υποστηρίζει ότι η Ελλάδα μετά την άφιξη των προσφύγων έχει απόλυτα ομογενοποιηθεί από άποψη γλώσσας και θρησκείας αποκτώντας πληθυσμό 6.550.000 κατοίκων. Παράλληλα, ο Γερμανός παρατηρεί ότι οι πρόσφυγες συνέβαλαν καθοριστικά στην «ανόρθωση» και στην ανάπτυξη του ελληνισμού, και ηθική και οικονομική.

β) (Εισαγωγή) Σχολικό βιβλίο σελ. 167 «Για ένα διάστημα ... εγκατάσταση των προσφύγων». Καθοριστική ήταν η συμβολή των προσφύγων στην ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας της χώρας.

(αξιοποίηση σχολικού βιβλίου σελ. 167, 168 και πηγών Β' και Γ')

Κατ' αρχήν αναδιαρθρώθηκαν οι καλλιέργειες και η αγροτική παραγωγή πολλαπλασιάστηκε. Σε μια δεκαετία (1922-1931) οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν κατά περίπου 50%, η γεωργική παραγωγή διπλασιάστηκε και εξασφαλίστηκε επάρκεια σε σιτηρά. Πιο αναλυτικά, **όπως καταδεικνύεται στον πίνακα του Foreign Office που παρατίθεται**, ενώ το 1921 και το 1922 πριν από την άφιξη των προσφύγων η παραγωγή των δημητριακών στην Ελλάδα είναι 24.800 τόνοι, τα έτη 1923, 1924 και 1925 παρατηρείται θεαματική αύξηση της παραγωγής με 602.000, 683.000 και 708.700 τόνους δημητριακών (σιτηρών) αντίστοιχα. Επιπλέον, οι πρόσφυγες εφόρμισαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν τον θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας.

Επιπλέον, η έλλειψη γεωργικών εκτάσεων προς διανομή στους πρόσφυγες υποχρέωσε το κράτος να αναλάβει την κατασκευή μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων, κυρίως στη Μακεδονία, και έτσι αυξήθηκαν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Το Κείμενο Β' που παρατίθεται λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις ιστορικές γνώσεις. Οι ελληνικές κυβερνήσεις βελτιώνουν τη χρήση της γης, εκτελώντας εγγειοβελτιωτικά και αρδευτικά έργα στην περιοχή της Μακεδονίας, δηλαδή στις πεδιάδες των Σερρών, της Δράμας και της Θεσσαλονίκης. Αξιοποιούν, επίσης, κοίτες χειμάρρων και ποταμών, όπως του Αξιού και του Στρυμόνα, που πλημμύριζαν συχνά, για να λειτουργήσουν προς όφελος της γεωργικής αξιοποίησης της γης, αποξηραίνουν λίμνες και την καλλιεργήσιμη γη την αποδίδουν στους ακτήμονες καλλιεργητές, πρόσφυγες και γηγενείς, για να την καλλιεργήσουν.

Εξάλλου, εισήχθησαν νέες καλλιέργειες ή επεκτάθηκαν οι παλιές, όπως καπνός, βαμβάκι και σταφίδα. **Στον πίνακα που παρατίθεται** καταγράφεται χαρακτηριστικά η αύξηση της παραγωγής καπνού και βάμβακος. Όσον αφορά στην παραγωγή καπνού, ενώ τα έτη 1921 και 1922, πριν από την άφιξη των προσφύγων η παραγωγή ήταν 23 και 19 χιλιάδες τόνοι αντίστοιχα, τα έτη 1923, 1924 και 1925, μετά την άφιξη των προσφύγων, η παραγωγή πολλαπλασιάζεται σε 37, 50 και 60 χιλιάδες τόνους αντίστοιχα. Το ίδιο παρατηρείται και στην παραγωγή βάμβακος, που τα έτη 1923 έως 1925 παράγονται 8 και 10 χιλιάδες τόνοι αντίστοιχα, σε αντίθεση με τα έτη πριν από την άφιξη των προσφύγων (3,8 και 5 χιλιάδες τόνοι το 1921 και το 1922).

Παράλληλα, η κτηνοτροφία και η πτηνοτροφία βελτιώθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά. Η δένδροκομία, η αλιεία και η σηροτροφία (δηλαδή η μεταξοσκωληκοτροφία) αναπτύσσονται από πρόσφυγες που ήταν ειδικευμένοι σε αυτές τις ασχολίες στη πατρίδα τους. Πιο αναλυτικά, **στο Κείμενο Γ' επισημαίνεται προσθετικά** ότι αναπτύσσονται ιδιαίτερα ο τομέας της σηροτροφίας στις περιοχές Αξιούπολης, Βέροιας, Αριδαίας και Φλώρινας, όπως και η αμπελουργία*, αφού φυτεύτηκαν αμπέλια αμερικανικής προέλευσης και η ροδοκαλλιέργεια* στις περιοχές Έδεσσας, Βέροιας και Δράμας.

* Η ροδοκαλλιέργεια και η αμπελουργία μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και στην πληροφορία του σχολικού βιβλίου για εισαγωγή νέων καλλιεργειών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα είναι μεγάλα σε έκταση και κρίνονται προσιτά στον καλά προετοιμασμένο μαθητή. Είναι σαφώς διατυπωμένα, χωρίς δυσκολίες κατανόησης.

Όσον αφορά στην Ομάδα Δεύτερη, τα παραθέματα και οι ερωτήσεις τους είναι εκτενή. Στο θέμα Γ1 απαιτείται συνδυασμός πληροφοριών ανάμεσα σε δύο κεφάλαια, όπως και στις περσινές εξετάσεις. Τα θέματα απευθύνονται σε μαθητές που έχουν κάνει πολύ καλή και λεπτομερή εξάσκηση στην ανάλυση μεγάλου όγκου πληροφοριών από τις πηγές και στον συνδυασμό των απαραίτητων ιστορικών γνώσεων με τις κατάλληλες πληροφορίες από αυτές.

